

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ύλης

- Μάζα (m), μονάδα g, mg
- Όγκος (V), μονάδα L, mL ή cm³
- πυκνότητα $\rho = \frac{m}{V}$, μονάδα $\frac{g}{L}$ ή $\frac{g}{cm^3}$ ή $\frac{g}{mL}$

Δομικά σωματίδια της ύλης

- άτομα
- μόρια
- ιόντα
 - κατιόντα (π.χ. Na⁺, Ca²⁺, NH₄⁺)
 - ανιόντα (S²⁻, Cl⁻, OH⁻, ...)

✓ Ατομικότητες στοιχείων σε συνήθεις συνθήκες (P = 1atm, θ = 25°C)

Μονοατομικά	Μέταλλο, ευγενή αέρια
Διατομικά	H ₂ , O ₂ , N ₂ , F ₂ , Cl ₂ , Br ₂ , I ₂
Τριατομικά	O ₃ (όζον)
Τετρατομικά	P ₄ , As ₄ , Sb ₄

✓ Δομή του ατόμου

Άτομο

- πυρήνας
 - πρωτόνια (p)
 - νετρόνια (n)
- ηλεκτρόνια (e)

μαζικός αριθμός } → Αριθμός p + n

A

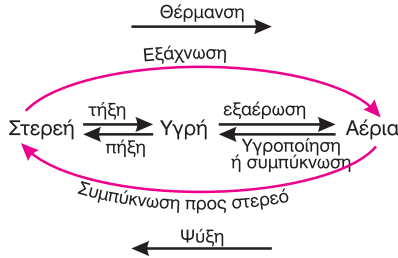
X

Z

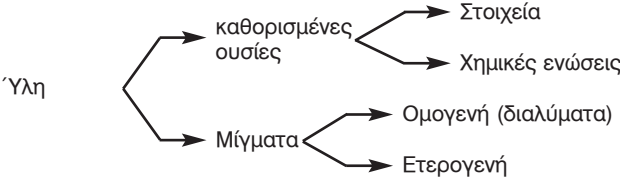
ατομικός αριθμός } → Αριθμός p

Ηλεκτρονική ουδετερότητα ατόμου: Αριθμός p = Αριθμός e

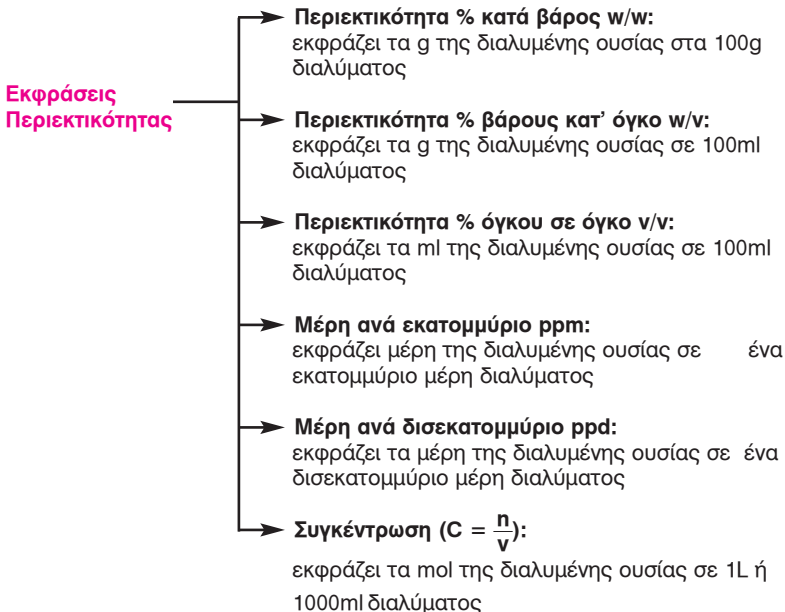
✓ Καταστάσεις της ύλης - Φυσικές μεταβολές

✓ Ταξινόμηση της ύλης

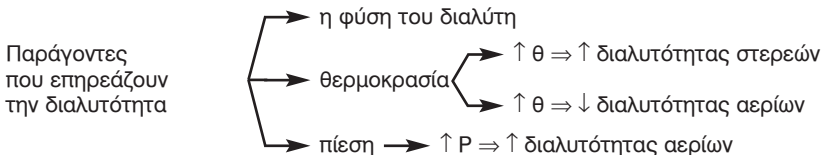

✓ Περιεκτικότητα διαλυμάτων

✓ **Διαλυτότητα**

Εκφράζει τη μέγιστη ποσότητα μιας ουσίας που μπορεί να διαλυθεί σε ορισμένη ποσότητα διαλύτη, σε ορισμένες συνθήκες πίεσης και θερμοκρασίας.

✓ **Συνήθεις τιμές αριθμών οξειδωσης στοιχείων σε ενώσεις τους**

Μέταλλα		Αμέταλλα	
K, Na, Ag	+1	F	-1
Ba, Ca, Mg, Zn	+2	H	+1, (-1)
Al	+3	Cl, Br, I	-1, (+1, +3, +5, +7)
Cu, Hg	+1, +2	S	-2, (+4, +6)
Fe, Ni	+2, +3	N, P	-3, (+3, +5)
Pb, Sn	+2, +4	C, Si	-4, +4
Mn	+2, +4, +7	O	-2, (-1, +2)

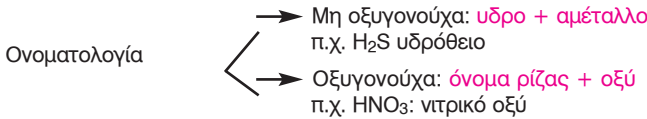
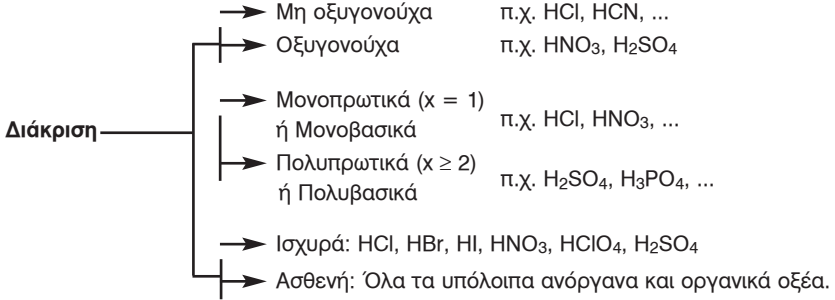
✓ **Ονοματολογία των κυριότερων πολυατομικών ιόντων**

NO_3^-	νιτρικό	ClO_4^-	υπερχλωρικό
NO_2^-	νιτρώδες	ClO_3^-	χλωρικό
SO_4^{2-}	θειικό	ClO_2^-	χλωριώδες
SO_3^{2-}	θειώδες	ClO^-	υποχλωριώδες
PO_4^{3-}	φωσφορικό	HSO_4^-	όξινο θειικό
CO_3^{2-}	ανθρακικό	HPO_4^{2-}	όξινο φωσφορικό
MnO_4^-	υπερμαγγανικό	H_2PO_4^-	δισόξινο φωσφορικό
$\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}$	διχρωμικό	HCO_3^-	όξινο ανθρακικό
CrO_4^{2-}	χρωμικό	NH_4^+	αμμώνιο
OH^-	υδροξειδίο	CN^-	κυάνιο

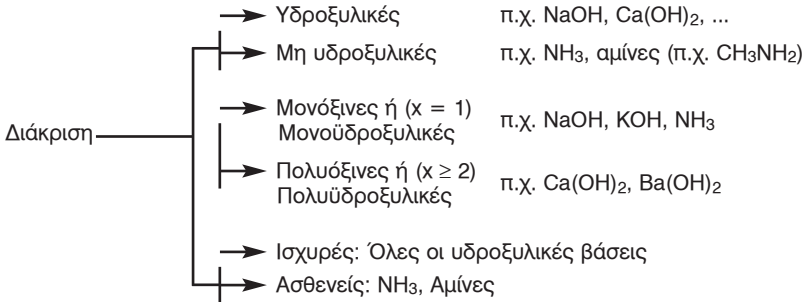
✓ **Ηλεκτρολύτες**

1. Οξέα: Γενικός τύπος HxA όπου A

- αμέταλλο στοιχείο (π.χ. Cl, Br, ...)
- ηλεκτραρνητική ρίζα (π.χ. SO_4)

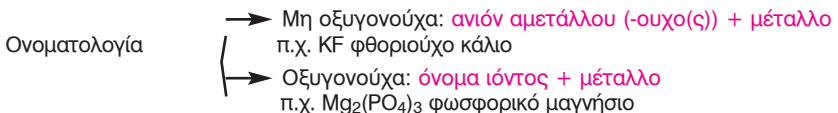
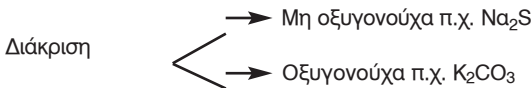
2. Βάσεις: Γενικός τύπος $M(OH)_x$ όπου M : κατιόν μετάλλου

Ονοματολογία: **υδροξειδίο + μέταλλο** π.χ. $Ca(OH)_2$ υδροξειδίο ασβεστίου

3. Άλατα: Γενικός τύπος M_xA_y όπου M : κατιόν μετάλλου ή NH_4^+

A : ανιόν αμετάλλου ή πολυατομικό οξυγονούχο ανιόν εκτός του OH^-

Η παραγωγή του τυπολογίου από την εταιρεία **Orbit** Graphic Design & Advertising
τηλ. 210 3840020

4. Οξειδία: Γενικός τύπος Σ_2O_x όπου Σ : στοιχείο μέταλλο ή αμέταλλο

Διάκριση	→	όξινα οξειδία ή ανυδρίτες οξέων	π.χ. SO_3, N_2O_5, \dots
	→	βασικά οξειδία ή ανυδρίτες βάσεων	π.χ. Na_2O, CaO, \dots
	→	επαμφοτερίζοντα	π.χ. Al_2O_3, ZnO, \dots

Ονοματολογία: **οξειδίο + στοιχείο**

π.χ. MgO οξειδίο του μαγνησίου.

Στα οξειδία αμετάλλων δηλώνεται και ο αριθμός των ατόμων οξυγόνου που περιέχονται στο μόριό τους.

Π.χ. CO μονοοξειδίο του άνθρακα
 CO_2 διοξειδίο του άνθρακα

✓ **Χημικές Αντιδράσεις**

1. Μεταθετικές Αντιδράσεις

i) Αντιδράσεις Εξουδετέρωσης

α) οξύ + βάση → άλας + H_2O

π.χ. $Ca(OH)_2 + 2HCl \rightarrow CaCl_2 + 2H_2O$

β) Αμμωνία + οξύ → άλας αμμωνίου

π.χ. $NH_3 + HCl \rightarrow NH_4Cl$

γ) όξινο οξειδίο + βάση → άλας + H_2O

π.χ. $SO_3 + 2NaOH \rightarrow Na_2SO_4 + H_2O$

βασικό οξειδίο + οξύ → άλας + H_2O

π.χ. $K_2O + H_2SO_4 \rightarrow K_2SO_4 + H_2O$

όξινο οξειδίο + βασικό οξειδίο → άλας

π.χ. $N_2O_5 + CaO \rightarrow Ca(NO_3)_2$

ii) Αντιδράσεις διπλής αντικατάστασης

α) οξύ₁ + άλας₁ → οξύ₂ + άλας₂

π.χ. $2HNO_3 + BaCl_2 \rightarrow Ba(NO_3)_2 + 2HCl \uparrow$

β) βάση₁ + άλας₁ → βάση₂ + άλας₂

π.χ. $Ca(OH)_2 + Na_2CO_3 \rightarrow CaCO_3 \downarrow + 2NaOH$

γ) άλας₁ + άλας₂ → άλας₃ + άλας₄

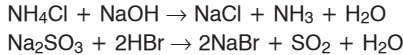
π.χ. $NaCl + AgNO_3 \rightarrow AgCl \downarrow + NaNO_3$

• Οι αντιδράσεις διπλής αντικατάστασης πραγματοποιούνται όταν ένα από τα προϊόντα:

1. πέφτει ως ίζημα
2. εκφεύγει ως αέριο
3. είναι ασθενές οξύ ή ασθενής βάση

• Όταν στη διπλή αντικατάσταση σχηματίζονται οι ασταθείς ενώσεις NH_4OH, H_2CO_3 και H_2SO_3 , τότε αντί γι' αυτές γράφουμε τα προϊόντα διάσπασής τους
 $NH_4OH \rightarrow NH_3 + H_2O, H_2CO_3 \rightarrow CO_2 + H_2O, H_2SO_3 \rightarrow SO_2 + H_2O$

π.χ. $CaCO_3 + 2HCl \rightarrow CaCl_2 + CO_2 + H_2O$

Κυριότερα αέρια και ιζήματα

Αέρια:

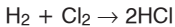
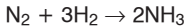
HF, HCl, HBr, HI, H₂S, HCN, SO₂, CO₂, NH₃

Ιζήματα:

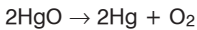
- AgCl, AgBr, AgI, BaSO₄, CaSO₄, PbSO₄
- Όλα τα ανθρακικά άλατα εκτός από K₂CO₃, Na₂CO₃, (NH₄)₂CO₃
- Όλα τα θειούχα εκτός από: K₂S, Na₂S, (NH₄)₂S
- Όλες οι υδροξυλικές βάσεις εκτός από: KOH, NaOH, Ca(OH)₂, Ba(OH)₂

2. Αντιδράσεις Οξειδοαναγωγής

i) Αντιδράσεις σύνθεσης

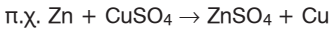

ii) Αντιδράσεις αποσύνθεσης και διάσπασης

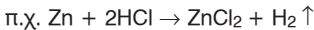

iii) Αντιδράσεις απλής αντικατάστασης

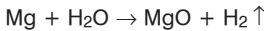
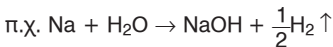
α) μέταλλο₁ + άλας₁ → άλας₂ + μέταλλο₂

β) μέταλλο + οξύ → άλας + H₂ ↑

γ) μέταλλο + νερό → ... + H₂ ↑

Σειρά δρασικότητας ορισμένων μετάλλων και αμετάλλων

Μέταλλα: K, Ba, Ca, Na, Mg, Al, Mn, Zn, Fe, Ni, Sn, Pb H Cu, Hg, Ag, Pt

← Αύξηση δρασικότητας

Αμέταλλα: F₂, Cl₂, Br₂, O₂, I₂, S

← Αύξηση δρασικότητας

✓ Τύποι μετατροπών ποσότητας ουσίας

• Αριθμός mol μορίων $n = \frac{m}{M_r} = \frac{N}{N_A}$ (Για οποιοδήποτε στοιχείο ή ένωση)

όπου N_A: αριθμός Avogadro

- Αριθμός mol μορίων $n = \frac{V}{V_m}$ (Μόνο για αέρια στοιχεία, ενώσεις ή μίγματα)

Σε STP ($P = 1\text{atm}$ και $\theta = 25^\circ\text{C}$) είναι $V_m = 22,4\text{ L}$

✓ Σχέσεις για αέρια σώματα

- **Καταστατική εξίσωση**

→ για μια αέρια ουσία: → για μίγμα αερίων: → για μερική πίεση αερίου σε μίγμα	$PV = nRT$	$R = 0,082 \frac{\text{L} \cdot \text{atm}}{\text{mol}^\circ\text{K}}$
	$P_{\text{ολ}} V = n_{\text{ολ}} RT$	$T = 273 + \theta$
	$P_1 V = n_1 RT$	$1\text{atm} = 760\text{mmHg}$

- **Αναλογία mol - όγκων**

$$\frac{V_1}{V_2} = \frac{n_1}{n_2} \quad \text{και} \quad \frac{V_1}{V_{\text{ολ}}} = \frac{n_1}{n_{\text{ολ}}}, \quad \text{σε ίδια πίεση και θερμοκρασία}$$

- **Αναλογία mol - πιέσεων**

$$\frac{P_1}{P_2} = \frac{n_1}{n_2} \quad \text{και} \quad \frac{P_1}{P_{\text{ολ}}} = \frac{n_1}{n_{\text{ολ}}}, \quad \text{σε ίδιο όγκο και θερμοκρασία}$$

- **Νόμος των μερικών πιέσεων του Dalton:**

$$P_{\text{ολ}} = P_1 + P_2 + \dots + P_V$$